

III. Монетарна политика

3.1. Цели и задачи на монетарната политика

Во рамки на глобалната поставеност на макроекономската политика за 1998 година, основна цел на монетарната политика беше одржување на ниска и стабилна стапка на инфлација на ниво до 3% годишно. За остварување на оваа цел, беше предвидено Народна банка на Република Македонија во 1998 година да продолжи со примената на монетарната стратегија на таргетирање на девизниот курс на денарот во однос на германската марка. Примената на концептот во кој одржувањето на стабилноста на девизниот курс претставува интермедијарен таргет на монетарната политика досега се покажа како успешна во остварувањето и одржувањето на ценовната стабилност во Република Македонија. Позитивните искуства се должат на значењето на стабилниот девизен курс на домашната валута во мала и отворена економија со значаен степен на валутна супституција, каде што тој влијае во правец на потиснување на инфлаторните очекувања кај економските субјекти.

Со обезбедувањето на стабилност на цените и на девизниот курс, монетарната политика во 1998 година требаше да создаде амбиент во кој структурните промени во финансискиот и реалниот сектор во економијата би резултирале со забрзување на економскиот растеж. Основна цел во банкарскиот систем во 1998 година беше јакнење на неговиот кредибилитет, како предуслов за пораст на домашното штедење и кредитната поддршка на стопанството. Во овој контекст, напорите за подобрување на финансиската дисциплина и наплатата на побарувањата од должниците, зголемената супервизорска контрола од страна на Централната банка и зголемената конкуренција меѓу банките врз основа на очекуваниот влез на странски реномирани банки, требаше да доведат до подобрување на квалитетот на банкарската актива што е предуслов за зголемена кредитна поддршка на стопанството. Постапните реформи во платниот промет, подобрувањата во системот за осигурување на депозити, како и развојот и афирмацијата на пазарот на пари требаше, исто така, да овозможат поефикасно работење на банките во Република Македонија.

При ваква конципираност на монетарната политика, Централната банка ја подредува монетарната понуда на одржувањето на стабилно ниво на девизниот курс. Согласно Проекцијата на платниот биланс и проектираниот пораст на извозот и увозот од 10,5%, односно 5,0%, соодветно, како и

очекуваниот девизен прилив врз основа на странски вложувања, за 1998 година се предвидуваше нето откуп на девизи на девизниот пазар од 27 милиони САД долари. Врз овие претпоставки, беше проектиран номинален пораст на паричната маса М1 од 9,3% годишно.

Одржувањето на воспоставената ценовна стабилност во Република Македонија во 1998 година претпоставуваше континуитет во координацијата на монетарната и фискалната политика. Така, за поддршка на предвидениот откуп на девизи со Проекцијата на макроекономската политика за 1998 година беше предвидено да продолжи практиката на депонирање на средства од Буџетот во посебен фонд кај Народна банка на Република Македонија. За оваа намена, беше предвидено депонирање на 1.200 милиони денари.

3.2. Остварени монетарни движења во 1998 година

Ценовната стабилност, како крајна цел на монетарната политика, во 1998 година, исто како и во претходните неколку години, беше остварена. Така, просечната годишна стапка на инфлација во Република Македонија за 1998 година изнесува 0,8%, што е во рамките на проектираниот максимален пораст на цените. Меѓу другото, ниската стапка на инфлација претставува одраз на кредибилитетот на монетарната политика со оглед на тоа што во изминатите неколку години Централната банка преку остварување на целите на монетарната политика успеа во значаен обем да ги сузбие инфлаторните очекувања, како и одраз на падот на цените на светските пазари на нафта и метали и намалувањето на цените на земјоделските производи.

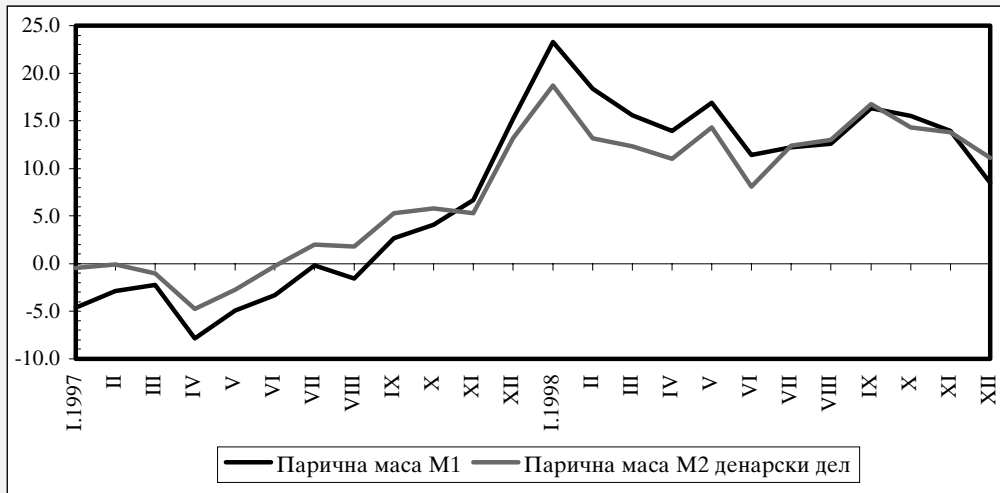
Во 1998 година Народна банка на Република Македонија ја одржа ценовната стабилност преку остварување на интермедијарната цел на монетарната политика - стабилност на девизниот курс на денарот. Во текот на годината, со исклучок на краткотрајни отстапувања во периодот околу парламентарните избори, девизниот курс на денарот во однос на германската марка е одржан на таргетираното ниво. За одржување на стабилноста на девизниот курс на денарот Народна банка на Република Македонија ги користеше сите расположливи инструменти на монетарната политика.

Во текот на 1998 година, Народна банка на Република Македонија оствари нето откуп на девизи од девизниот пазар во вкупен износ од 35,4 милиони САД долари. Реализираниот нето откуп на девизи е повисок од проектираниот износ за 8,4 милиони САД долари. Притоа, значаен дел од откупените девизни средства потекнува од приливот на девизи врз основа на продажбата на неколку крупни претпријатија на странски инвеститори.

Движењата на девизниот пазар во текот на годината резултираа со пораст на девизните резерви на Централната банка и овозможија остварување на превидените стапки на пораст на монетарните агрегати.

Графикон 6

Движење на паричната маса М1 и паричната маса М2 - денарски дел
(во проценти, на годишно ниво)

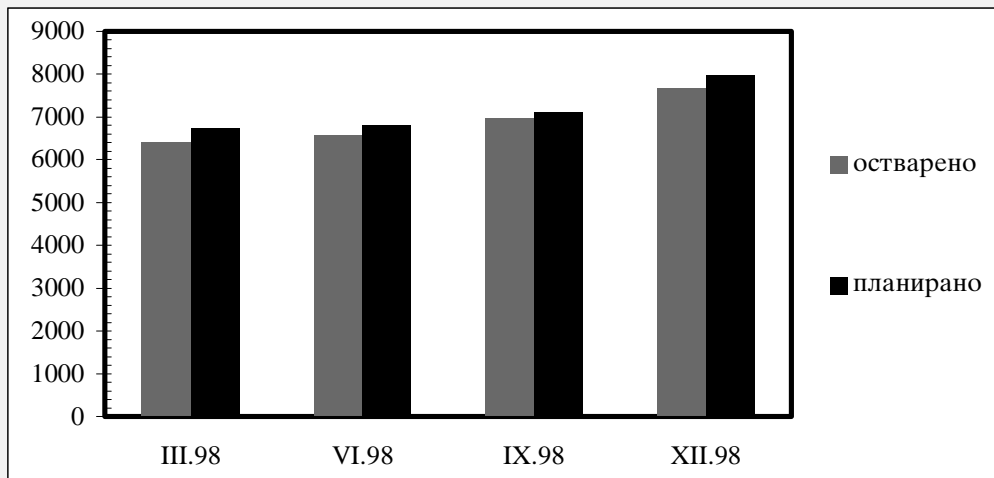
Така, паричната маса М1 во текот на 1998 година оствари просечна меѓугодишна стапка на пораст од 14,9%. На крајот на 1998 година, на декемвриска основа овој монетарен агрегат оствари стапка на пораст од 8,5%, што е во рамките на проектираниот пораст.

Паричната маса М2 - денарски дел на крајот од 1998 година оствари зголемување од 11,1% на годишно ниво, што е за 1,9 процентни поени повеќе во однос на проектираниот пораст. Во текот на годината, овој монетарен агрегат имаше високи и релативно изедначени стапки на пораст. Просечната стапка на меѓугодишен пораст изнесува 13,2%.

Остварениот монетарен пораст создаде предуслови за зголемена кредитна активност на банкарскиот систем. Така, вкупните пласмани на банките (денарски и девизни) кај недржавниот сектор во 1998 година се зголемија за 2.253 милиони денари, односно за 9,0% на годишно ниво. Притоа, девизните кредити се зголемија за 838 милиони денари, или за 16,1%, а денарските кредити за 1.415 милиони денари, односно за 7,2%.

Сепак, квалитативните подобрувања во рочната структура на денарските кредити на банките во 1998 година изостанаа. Имено, и оваа година банките најмногу одобруваа краткорочни кредити, додека финансирањето на долгорочните проекти беше недоволно застапено.

Графикон 7

Планирани и остварени состојби на примарните пари во 1998 година
(во милиони денари)

Емисијата на примарни пари беше условена од движењата на девизниот пазар. Во 1998 година е остварена просечна стапка на пораст на примарните пари од 13,4%, иако на крајот од годината (декември 1998 / декември 1997 година) таа се сведе на 1,4%. Редуцирањето на стапката на раст на примарните пари во декември 1998 година е последица на движењето на монетарниот мултипликатор и на влијанието на сезонски фактори.